GENERALINIO ADVOKATO
NILS WAHL IŠVADA,
pateikta 2017 m. rugsėjo 21 d.[1]

**Byla C-297/16**

**Colegiul Medicilor Veterinari din România**
**prieš**
**Autoritatea Națională Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor**
Įstojusi į bylą šalis:
**Asociația Națională a Distribuitorilor de Produse de Uz Veterinar din România**

(*Curtea de Apel București* (Bukarešto apeliacinis teismas, Rumunija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„SESV 49 straipsnis – Direktyva 2001/82/EB – Veterinariniai vaistai – Direktyva 2005/36/EB – Veterinarijos gydytojų rengimas – Direktyva 2006/123/EB – Paslaugos vidaus rinkoje – Nacionalinės taisyklės, pagal kurias veterinarijos gydytojams numatyta išimtinė teisė verstis mažmenine prekyba veterinariniais vaistais, antiparazitinėmis priemonėmis ir ekologiškais produktais ir juos naudoti ar skirti – Reikalavimas, kad visas veterinarijos vaistinių kapitalas arba didelė jo dalis priklausytų veterinarijos gydytojams – Žmonių ir gyvūnų sveikatos ir gyvybės apsauga“

1. Savo prašymu priimti prejudicinį sprendimą *Curtea de Apel București* (Bukarešto apeliacinis teismas, Rumunija) teiraujasi, ar pagal ES teisę leidžiama veterinarijos gydytojams Rumunijoje suteikti išimtinę teisę verstis mažmenine prekyba ekologiškais veterinarijos produktais, specialios paskirties antiparazitiniais ir veterinariniais vaistais (toliau – nagrinėjami produktai), juos naudoti ir skirti. Jis taip pat prašo patarti dėl ES teisės aiškinimo turint omenyje nacionalines taisykles, kuriose reglamentuojama ekonominė veterinarijos vaistinių, per kurias vyksta prekyba tokiais produktais, struktūra.

2. Prašymas pateiktas nagrinėjant bylą, kurios šalys yra *Colegiul Medicilor Veterinari din România* (Rumunijos veterinarijos gydytojų rūmai, toliau – Rūmai) ir *Autoritatea Națională Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor* (Nacionalinė veterinarinės higienos ir maisto saugos tarnyba, toliau – Tarnyba), šią parėmė *Asociația Națională a Distribuitorilor de Produse de Uz Veterinar din România* (Rumunijos nacionalinė veterinarinių prekių platintojų asociacija, toliau – platintojai), ir kuri susijusi su Tarnybos įsakymu, iš dalies pakeitusiu Veterinarinės higienos taisykles (toliau – VHT), teisėtumu. Tuo įsakymu buvo panaikinta pareiga pateikti įtraukimo į Rumunijos bendrąjį veterinarijos klinikų registrą (toliau – registras) pažymėjimo kopiją, kad būtų išduotas veterinarinės higienos leidimas veterinarijos vaistinių ir veterinarijos vaistinių punktų veiklai vykdyti.

3. Prejudiciniuose klausimuose dėmesys sutelkiamas į valstybių narių reguliavimo autonomijos ribas, susijusias su veterinarijos gydytojo profesijos prerogatyvomis. Toliau paaiškinsiu, kodėl manau, kad Teisingumo Teismui pateiktos nagrinėjamos Rumunijos taisyklės nėra suderinamos su Direktyva 2006/123/EB[2].

1 Originalo kalba: anglų.

2 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl paslaugų vidaus rinkoje (OL L 376, 2006, p. 36).

## I. Teisinis pagrindas

### *A. ES teisės aktai*

*a) Direktyva 2001/82/EB*[3]

4. Pagal Direktyvos 2001/82 I antraštinės dalies „Apibrėžimai“ 1 straipsnio 2 punktą toje direktyvoje veterinarinis vaistas – tai: a) bet kuri medžiaga ar medžiagų derinys, pateikiamas kaip turinti[s] savybių gyvūnams gydyti ar apsaugoti nuo ligos; arba b) bet kuri medžiaga ar medžiagų derinys, kuris gali būti naudojamas arba skiriamas gyvūnams, norint atkurti, koreguoti ar pakeisti fiziologines funkcijas dėl farmakologinio, imunologinio arba metabolitinio poveikio arba medicinos diagnozei nustatyti.

5. Pagal Direktyvos 2001/82 VI antraštinės dalies „Veterinarinių vaistų laikymas, platinimas ir išdavimas“ 66 straipsnio 1 dalį valstybės narės privalo imtis visų reikiamų priemonių užtikrinti, kad mažmeniniu veterinarinių vaistų paskirstymu verstųsi tik asmenys, kuriems leidžiama tai daryti pagal atitinkamos valstybės narės įstatymus.

6. Direktyvos 2001/82 67 straipsnyje nustatyta, kad, nepažeidžiant griežtesnių ES arba nacionalinių taisyklių, susijusių su veterinarinių vaistų išdavimu ir taikomų žmonių ir gyvūnų sveikatos apsaugai, išduodant visuomenei toje nuostatoje išvardytus veterinarinius vaistus turi būti reikalaujama veterinarinio recepto. Be to, pagal tą nuostatą valstybės narės imasi visų būtinų priemonių užtikrinti, kad vaistų, išduodamų tik pagal receptą, atveju, paskirtas ir išduotas kiekis būtų ribojamas iki mažiausio kiekio, būtino gydyti ar konkrečiai terapijai.

7. Direktyvos 2001/82 68 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės imasi visų reikiamų priemonių užtikrinti, kad veterinarinius vaistus ar medžiagas, kurios gali būti naudojamos kaip veterinarinis vaistas, turinčius anabolizuojančių, antiinfekcinių, antiparazitinių, priešuždegiminių, hormoninių ar psichotropinių savybių, gali laikyti ar kontroliuoti tik tie asmenys, kuriems tai leista daryti pagal šių šalių nacionalinius įstatymus.“

*b) Direktyva 2005/36/EB*[4]

8. Pagal Direktyvos 2005/36 38 straipsnio „Veterinarijos gydytojų rengimas“[5] 3 dalį veterinarijos gydytojo rengimas turi užtikrinti, kad specialistas įgytų toje nuostatoje išvardytas žinias ir įgūdžius, įskaitant, kaip numatyta tos nuostatos f punkte, „žinių, įgūdžių ir kompetencijų, reikalingų atsakingai ir pagrįstai naudoti veterinarinius vaistinius preparatus, siekiant gydyti gyvūnus ir užtikrinti maisto grandinės saugumą ir aplinkos apsaugą“.

3 2001 m. lapkričio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl Bendrijos kodekso, reglamentuojančio veterinarinius vaistus (OL L 311, 2001, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 27 t., p. 3), su pakeitimais.

4 2005 m. rugsėjo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo (OL L 255, 2005, p. 22), su pakeitimais.

5 Direktyvos 2005/36 tekste anglų k. vartojamas terminas „veterinary surgeon“ (tradiciškai vartojamas britų anglų kalboje), o ne kiti terminai, kaip antai „veterinarian“ (paplitęs JAV anglų kalboje). Tačiau Direktyvoje 2001/82 vartojamas antrasis terminas. Dėl stiliaus šioje išvadoje vartosiu terminą „veterinary practitioner“. Prasmės skirtumo nėra.

*c) Direktyva 2006/123*

9. Pagal Direktyvos 2006/123 2 straipsnio „Taikymo sritis“ 1 dalį ši direktyva taikoma „valstybėje narėje įsisteigusių teikėjų teikiamoms paslaugoms“ [6]. Tačiau pagal 2 straipsnio 2 dalies f punktą ji netaikoma sveikatos priežiūros paslaugoms.

10. Direktyvos 2006/123 3 straipsnio „Ryšys su kitomis [ES] teisės nuostatomis“ 3 dalyje numatyta, kad valstybės narės taiko tos direktyvos nuostatas laikydamosi įsisteigimo teisės ir laisvo paslaugų judėjimo taisyklių.

11. Direktyvos 2006/123 15 straipsnyje „Vertintini reikalavimai“ numatyta:

„1. Valstybės narės patikrina, ar pagal jų teisės sistemą taikomi kurie nors 2 dalyje išvardyti reikalavimai[ [7]], ir užtikrina, kad visi tokie reikalavimai atitiktų 3 dalyje nustatytas sąlygas. Valstybės narės pakeičia savo įstatymus ir kitus teisės aktus taip, kad jie atitiktų minėtas sąlygas.

2. Valstybės narės patikrina, ar pagal jų teisės sistemą teisei teikti paslaugas ar paslaugų teikimo veiklos vykdymui taikomas kuris nors iš šių nediskriminacinių reikalavimų:

<…>

c) reikalavimai, susiję su įmonės akcijų valdymu;

d) reikalavimai, išskyrus susijusius su klausimais, kuriems taikoma [Direktyva 2005/36], arba numatytais kituose [ES] aktuose, suteikiantys teisę dėl ypatingo paslaugų pobūdžio teikti šias paslaugas tik tam tikriems teikėjams;

<…>

3. Valstybės narės patikrina, kad 2 dalyje nurodyti reikalavimai atitiktų šias sąlygas:

a) nediskriminavimas: reikalavimai neturi būti tiesiogiai ar netiesiogiai diskriminuojantys pagal pilietybę arba pagal įmonės registruotos buveinės vietą;

b) būtinybė: reikalavimai turi būti pateisinami svarbiais visuomenės interesais;

c) proporcingumas: reikalavimai turi būti tinkami siekiamam tikslui įgyvendinti; jais neturi būti reikalaujama daugiau negu reikia tam tikslui pasiekti; ir turi būti neįmanoma pakeisti tokių reikalavimų kitomis, mažiau ribojančiomis priemonėmis, kuriomis pasiekiamas toks pat rezultatas.

<…>“

6 Pagal Direktyvos 2006/123 4 straipsnio „Apibrėžimai“ 1 ir 2 punktus „paslauga“ – tai bet kokia savarankiška, paprastai už užmokestį atliekama ekonominė veikla, kaip nurodyta SESV 57 straipsnyje, o „teikėjas“ – tai bet koks fizinis asmuo, kuris yra valstybės narės pilietis, arba bet koks valstybėje narėje įsisteigęs juridinis asmuo, kaip nurodyta SESV 54 straipsnyje, ir siūlantis arba teikiantis paslaugą.

7 Pagal Direktyvos 2006/123 4 straipsnio „Apibrėžimai“ 7 punktą „reikalavimas“ – tai „bet koks įpareigojimas, draudimas, sąlyga ar apribojimas, numatytas valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose arba pagal teismų praktiką, administracinę praktiką ar profesinių įstaigų taisykles, arba profesinių asociacijų ar kitų profesinių organizacijų kolektyvines taisykles, priimtas šioms naudojantis teisiniu savarankiškumu; socialinių partnerių suderėtuose kolektyviniuose susitarimuose nustatytos taisyklės nelaikomos reikalavimais, kaip apibrėžta šioje direktyvoje“.

### *B. Rumunijos teisės aktai*

*a) Įstatymas Nr. 160/1998*

12. *Legea n. 160/1998 pentru organizarea și exercitarea profesiunii de medic veterinar* (Įstatymas Nr. 160/1998 dėl veterinarijos gydytojo profesijos organizavimo ir vertimosi ja (aktuali redakcija), toliau – Įstatymas Nr. 160/1998)[8] 2 straipsnyje nurodyta:

„1. Veterinarijos gydytojo profesija Rumunijoje gali užsiimti bet koks asmuo, Rumunijos pilietis, turintis pagal įstatymą pripažintą veterinarijos gydytojo diplomą, taip pat Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, Europos ekonominei erdvei priklausančių valstybių piliečiai ir Šveicarijos piliečiai, turintys veterinarijos gydytojo diplomą, pažymėjimą ar kitą dokumentą, kuriuo patvirtinama tokia įstatyme numatyta kvalifikacija ir kurį yra išdavusi tokių valstybių mokslo įstaiga.

<…>

5. Veterinarijos gydytojai, kurie yra užsienyje gyvenantys Rumunijos piliečiai, taip pat veterinarijos gydytojai, kurie yra Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, Europos ekonominei erdvei priklausančių valstybių piliečiai ir Šveicarijos piliečiai, kurie Rumunijoje verčiasi veterinarijos gydytojo profesija, turi tas pačias teises ir pareigas, susijusias su vertimusi šia profesija ir nustatytas veterinarijos gydytojams, kurie yra [Rūmų] nariai.“

13. Įstatymo Nr. 160/1998 4 straipsnio i punkte numatyta, kad veterinarijos gydytojai turi išimtinę teisę verstis mažmenine ekologiškų produktų, specialios paskirties antiparazitinių ir veterinarinių vaistų prekyba ir juos naudoti.

14. Pagal Įstatymo Nr. 160/1998 9 straipsnio b punktą Rūmai, be kita ko, parengia Veterinarijos gydytojų statutą (toliau – Statutas), kurio nuostatos yra privalomos verčiantis veterinarijos gydytojo profesija.

15. Įstatymo Nr. 160/1998 16 straipsnyje nustatyta, kad Rūmų narys gali būti bet koks veterinarijos gydytojas, kuris yra Rumunijos ar Europos Sąjungos valstybės narės pilietis ir kuris: i) pagal to įstatymo 2 straipsnį teisėtai verčiasi veterinarijos gydytojo profesija Rumunijoje; ii) nėra gėdingoje padėtyje, kaip numatyta pagal įstatymus: ir iii) medicininiu požiūriu gali verstis veterinarijos gydytojo profesija. Tačiau pagal Įstatymo Nr. 160/1998 17 straipsnį 16 straipsnyje įtvirtinti reikalavimai netaikomi, kai šia profesija teikdami paslaugas verčiasi Europos Sąjungos valstybių narių, Europos ekonominės erdvės valstybių narių ir Šveicarijos piliečiai. Tokiu atveju tų valstybių piliečiai įtraukiami į registrą, bet neįgyja narių statuso.

16. Įstatymo Nr. 160/1998 28 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Užsiimdamas profesine veikla, registruotas veterinarijos gydytojas veiklą organizuoja ir dirba:

a) veterinarijos klinikoje, kuri gali būti vienos iš šių formų:

   1) veterinarijos klinika;

   2) susijungusios veterinarijos klinikos;

b) bendrovėje, <…> kuri pagrindinę veiklą vykdo veterinarijos srityje.“

8 *Monitorul Oficial al României*, I dalis, Nr. 289, 1998 m. rugpjūčio 6 d.

17. Pagal Įstatymo Nr. 160/1998 32 straipsnį:

„1. Veterinarijos klinikų steigiamasis dokumentas yra įrašymo į [registrą] pažymėjimas. <…> Įrašymo į registrą pažymėjimas būtinas norint gauti leidimą vykdyti profesinę veiklą; pažymėjimo kopija įteikiama turėtojui.

2. [Registrą] tvarko [Rūmai].“

18. Įstatymo Nr. 160/1998 37 straipsnyje nustatyta:

„1. Veterinariniai ir antiparazitiniai vaistai parduodami tik laikantis teisės aktų išduotus leidimus turinčiuose sandėliuose, veterinarijos vaistinių punktuose ir veterinarijos vaistinėse.

2. Veterinariniai ekologiški produktai parduodami tik leidimus turinčiuose veterinarijos sandėliuose, o juos naudoja tik veterinarijos gydytojai, leidimus turintys fiziniai ir juridiniai asmenys, veterinarinio gydymo tikslais.“

*b) Statutas*

19. Statuto, kurį Rūmai priėmė Sprendimu Nr. 3/2013 [9], 1 straipsnio m punkte pateikta ši apibrėžtis:

„[registras] – tai [Rūmų] valdybos tvarkomas oficialus viešasis dokumentas, į kurį įtraukiama ši informacija:

– visos veterinarinės priežiūros įstaigos, kurios yra juridiniai asmenys arba ne ir kurios turi leidimą verstis veikla Rumunijoje,

– veterinarijos vaistinės ir veterinarijos vaistinių punktai, jeigu visas jų kapitalas priklauso tik veterinarijos gydytojams arba jeigu jis sukauptas kitaip, kaip numatyta vėliau patvirtintuose teisės aktų pakeitimuose <…>“

20. Statuto 37 straipsnyje numatyta:

„1. Versdamiesi mažmenine veterinarinių vaistų prekyba, registruoti veterinarijos gydytojai veikia tik kaip juridiniai asmenys, laikydamiesi [Įstatyme Nr. 160/1998] nustatytų sąlygų, ir savo veiklą vykdo tokiose leidimus turinčiose veterinarinio gydymo struktūrose: a) veterinarijos vaistinių punktuose; b) veterinarijos vaistinėse.

<…>

3. Veterinarijos gydytojai, kurie yra Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, Europos ekonominei erdvei priklausančių valstybių piliečiai ir Šveicarijos Konfederacijos piliečiai, turintys šių valstybių ar trečiųjų valstybių veterinarijos mokslo įstaigų išduotą diplomą, pažymėjimą ar kitą dokumentą, kuriuo patvirtinama tokia kvalifikacija ir kuris yra pripažintas pagal įstatymą, gali būti veterinarinio gydymo struktūrų akcininkai neprivalėdami būti [Rūmų] nariai ir neturėdami leidimo verstis šia profesija.“

<…>“

9 *Monitorul Oficial al României*, I dalis, Nr. 676, 2014 m. rugsėjo 16 d.

21. Statuto 38 straipsnyje nustatyta:

„1. Veterinariniai ir antiparazitiniai vaistai įstatymuose numatytomis sąlygomis parduodami tik sandėliuose, veterinarijos vaistinių punktuose ir veterinarijos vaistinėse, kuriems išduotas veterinarinės higienos leidimas.

2. Veterinariniai ekologiški produktai parduodami tik leidimus turinčiuose veterinarijos sandėliuose.

3. Veterinarinius ir antiparazitinius vaistus bei veterinarinius ekologiškus produktus naudoja ir skiria tik veterinarijos gydytojai, kurie yra veterinarinių konsultavimo ar pagalbos struktūrų savininkai ar darbuotojai <…>“

22. Statuto 39 straipsnyje nurodyta:

„Privačios veterinarijos praktikos licencija <…> yra veterinarijos gydytojų prašymu [Rūmų] per rajono tarybos administraciją (arba Bukarešto savivaldybę) išduotas dokumentas, siekiant gauti leidimą verstis veterinarijos gydytojo profesija veterinarinio gydymo struktūrose ir veterinarijos vaistinių struktūrose, kurios verčiasi veterinarinių vaistų mažmenine prekyba.“

*c) VHT*

23. 2014 m. liepos 22 d. Įsakymu Nr. 83/2014[10] Tarnyba patvirtino VHT, kuriose reglamentuotos veterinarijos vaistinių struktūrų organizavimo ir valdymo sąlygos, šių struktūrų veterinarinės higienos registracijos ir veterinarinės higienos leidimų išdavimo procedūros, taip pat veterinarijos vaistinių sektoriaus veikla.

24. Pagal VHT 3 straipsnio a punktą „veterinarijos vaistinė“ – tai veterinarijos vaistinės įstaiga, kurioje laikantis įstatymų laikomi ir mažmena parduodami veterinarijos vaistai, gyvūnų pašarai, medicininiai pašarai ir kiti veterinariniai produktai, medicinos instrumentai ir aparatai, medicinos prietaisai ir gyvūnų reikmenys. Pagal tų taisyklių 3 straipsnio h punktą „veterinarijos vaistinės punktas“ – tai veterinarijos vaistinės įstaiga, kuri užsiima tik mažmenine prekyba nereceptiniais veterinariniais vaistais, kitais veterinariniais produktais, medicinos instrumentais ir aparatais, medicinos prietaisais, reikmenimis ir gyvūnų pašarais.

25. VHT 11 straipsnyje numatyta:

„Specializuotą veterinarijos vaistinės personalą sudaro:

a) aukštąjį specializuotą veterinarijos medicinos išsilavinimą turintis personalas;

b) vidurinį specializuotą išsilavinimą – veterinarijos medicinos, medicinos, farmacijos, chemijos, biologijos srityse – turintis personalas;

c) administracinis personalas.“

26. VHT 12 straipsnyje nurodyta:

„1. Nereikalaujama, kad veterinarijos vaistinėje dirbtų vidurinį specializuotą išsilavinimą turintis personalas.

10 *Monitorul Oficial al României*, I dalis, Nr. 541A, 2014 m. liepos 22 d.

2. Veterinarijos vaistinės valdymui reikia, kad būtų veterinarijos gydytojas, turintis [Rūmų] išduotą licenciją verstis šia profesija.

3. Veterinarijos vaistinės veterinariniais vaistais gali prekiauti tik mažmenomis ir tai daryti gali tik 11 straipsnio a ir b punktuose nurodytas personalas.“

27. Pagal VHT 14 straipsnį reikalaujama, kad 11 straipsnio b punkte nurodytas personalas vykdytų veiklą tik dalyvaujant ir prižiūrint veterinarijos gydytojui ir išmanytų taikytinus veterinarijos higienos srities teisės aktus.

28. VHT 23 straipsnio 1 ir 2 dalyse įtvirtintos tokios pačios su veterinarijos vaistinių punktų darbuotojais susijusios taisyklės kaip 11 straipsnio a–c punktuose ir 12 straipsnio 1 dalyje. Be to, 23 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad veterinarijos vaistinės punktas negali vykdyti veiklos, nesant 11 straipsnio b punkte nurodyto personalo.

29. Pagal VHT 24 straipsnį veterinarijos vaistinių punktuose gali būti parduodami tik nereceptiniai veterinariniai vaistai, kitos veterinarinės prekės ir pašarai ir gyvūnų reikmenys. Be to, pagal tų taisyklių 25 straipsnį veterinarijos vaistinių punktuose draudžiama parduoti imunologinius veterinarinius vaistus, receptinius veterinarinius vaistus ir medicininius pašarus.

30. VHT 43 straipsnio j punkte numatyta:

„Tam, kad gautų veterinarinės higienos leidimą atidaryti veterinarijos vaistines, teisėtas struktūros atstovas kompetentingai nacionalinei veterinarinės higienos ir maisto saugos tarnybai turi pateikti prašymą bei tokius dokumentus:

<…>

j) registracijos [registro] pažymėjimo kopiją.“

31. VHT 51 straipsnio g punkte nustatyta tokia pat veterinarijos vaistinių punktų prievolė kaip 43 straipsnio j punkte.

32. 2015 m. kovo 26 d. Įsakymu Nr. 31/2015 (toliau – ginčijamas įsakymas)[11] Tarnyba panaikino VHT 43 straipsnio j punktą ir 51 straipsnio g punktą.

## II. Faktinės aplinkybės, procesas ir pateikti klausimai

33. Priėmus ginčijamą įsakymą, Rūmai pareiškė ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui ir paprašė tą įsakymą panaikinti, teigdami, be kita ko, kad juo pažeidžiamas Įstatymo Nr. 160/1998 4 straipsnio i punktas.

34. Tame ieškinyje Rūmai tvirtina, kad pagal Įstatymo Nr. 160/1998 4 straipsnio i punktą pagal tikrojo mažmeninės prekybos veterinariniais vaistais išimtinumo sąlygą veterinarijos gydytojai turi turėti įgaliojimus priimti sprendimus ir, jeigu jie turi tik partnerių, kuriems priklauso nedidelė kapitalo dalis, statusą, to tikrojo išimtinumo nėra. Taigi, jų teigimu, visos bendrovių, teikiančių prašymą užregistruoti kaip veterinarijos vaistines ir veterinarijos vaistinių punktus arba išduoti leidimą verstis jų veikla, akcijos arba bent jau didžioji jų dalis turi priklausyti registruotiems veterinarijos gydytojams. Dėl Statuto 1 straipsnio m punkto Rūmai tvirtina, kad jie, kaip registro tvarkytojai, geriausiai žino Rumunijos veterinarijos gydytojų padėtį, todėl būtent jiems suteiktos priemonės užtikrinti Įstatymo

11 *Monitorul Oficial al României*, I dalis, Nr. 235, 2015 m. balandžio 7 d.

Nr. 160/1998 4 straipsnio i punkto laikymąsi. Rūmai teigia, jog išimtinumo reikalavimo praktiškai nesilaikoma, nes kompetentingos veterinarinės higienos institucijos dabar išduoda leidimus bendrovėms, kuriose veterinarijos gydytojas ne tik nėra vienintelis savininkas, bet netgi neturi didžiosios kapitalo dalies.

35. Atsikirsdama Tarnyba tvirtina, kad *Ministerul Afacerilor Externe* (Rumunijos užsienio reikalų ministerija), kai su ja buvo konsultuojamasi prieš priimant VHT, išsakė tam tikrų abejonių. Ministerija pirmiausia minėjo pasikeitimą nuomonėmis su Europos Komisija dėl nagrinėjamų Rumunijos taisyklių suderinamumo su Direktyva 2006/123, ypač su reikalavimu, kad veterinarijos gydytojai turėtų 100 % veterinarijos vaistines Rumunijoje valdančių bendrovių akcijų. Tarnyba taip pat paminėjo *Consiliul Concurenței* (Konkurencijos taryba, Rumunija) nuomonę apie galimą konkurencijos apribojimą mažmeninės prekybos veterinarinėmis prekėmis veterinarijos vaistinėse rinkoje dėl VHT 43 straipsnio j punkto. Atsižvelgdama į gautas pastabas Tarnyba mano, jog Įstatymo Nr. 160/1998 4 straipsnio i punkte nurodytas išimtinumas susijęs su veterinarijos gydytojo, o ne įstaigos, kurioje tas gydytojas dirba, veikla. Pagal Įstatymą Nr. 160/1998 nereikalaujama, kad bendrovės išimtinai priklausytų veterinarijos gydytojams, nes veterinarijos gydytojas gali dirbti tokioje bendrovėje ir taip užtikrinti, kad būtų laikomasi mažmeninės prekybos nagrinėjamomis prekėmis, jų naudojimo ir skyrimo išimtinumo taisyklių.

36. Įstoję į bylą paremti Tarnybos, platintojai, be kita ko, tvirtina, kad pagal nagrinėjamas Rumunijos taisykles suteikiamos išimtinės teisės ribojant sąlygas, kuriomis galima steigti ir turėti veterinarijos klinikas, ir prekybos veterinarinėmis prekėmis sąlygas. Platintojai teigia, kad tai konkurencijos iškraipymas, nes tomis taisyklėmis pažeidžiamos Sutartyse įtvirtintos prekiautojų teisės, Direktyvos 2001/82 67 ir 69 straipsniai [12] ir kai kurios kitos nuostatos.

37. Atsižvelgdamas į tai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar pagal Europos Sąjungos teisę draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kuriose veterinarijos gydytojams numatyta išimtinė teisė verstis mažmenine ekologiškų produktų, specialios paskirties antiparazitinių ir veterinarinių vaistų prekyba ir juos naudoti?

2. Jeigu tokia išimtinė teisė suderinama su Europos Sąjungos teise, ar pagal pastarąją draudžiama, kad tokia išimtinė teisė būtų susijusi ir su infrastruktūra, kurią naudojant vyksta atitinkamas pardavimas, todėl tokia infrastruktūra didžiąja dalimi arba išimtinai turi priklausyti vienam ar daugiau veterinarijos gydytojų?“

38. Rašytines pastabas pateikė Rūmai, platintojai, Rumunijos vyriausybė ir Komisija. 2017 m. birželio 28 d. posėdyje šios šalys, išskyrus Rūmus, argumentus išsakė žodžiu.

12 Direktyvos 2001/82 69 straipsnio 1 dalyje numatyta: „Valstybės narės turi užtikrinti, kad maistui auginamų gyvūnų savininkai ar laikytojai galėtų dokumentais pagrįsti veterinarinių vaistų įsigijimą, turėjimą ir davimą tokiems gyvūnams penkerius metus po jų davimo, įskaitant kai gyvūnas paskerdžiamas tų penkerių metų laikotarpiu.“

## III. Analizė

### *A. Formos klausimai*

#### *1. Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą trūkumai*

39. Savo rašytinėse pastabose platintojai tvirtina, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą nepriimtinas, nes prejudiciniai klausimai suponuoja, jog Teisingumo Teismas turi pasirinkti ES teisės normą, kurią reikia išaiškinti. Šalys neturi galimybės sužinoti apie tą pasirinkimą arba pateikti pastabų šiuo klausimu.

40. Platintojai taip pat mano, kad nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nėra būtinų faktinių ar teisinių elementų, tad jie siūlo ją suformuluoti kitaip ir papildyti.

41. Vis dėlto tuos prieštaravimus reikia atmesti.

42. Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindinėje teksto dalyje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kaip jis mano, svarbias ES teisės nuostatas [13]. Tad nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą atitinka Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnio c punktą. Be to, nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nėra nepriimtina dėl to, kad Teisingumo Teismas tikriausiai turės nustatyti tikslias pagrindinėje byloje taikytinas ES teisės aktų nuostatas. Platintojai turėjo galimybę išdėstyti savo nuomonę apie tai, kurios teisės normos jiems atrodo taikytinos [14].

43. Prie poreikio performuluoti ar papildyti pateiktus prejudicinius klausimus grįšiu šios išvados 55 punkte.

#### *2. Tarpvalstybinio elemento buvimas*

44. Savo pastabose Komisija kelia klausimą, ar pagrindinė byla susijusi su visiškai vidaus situacija (jos nuomone – ne). Bet kuriuo atveju ji mano, kad Direktyva 2006/123 taikoma ir visiškai vidaus situacijoms.

45. Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas privalo apsvarstyti, ar turi jurisdikciją priimti sprendimą dėl prašomo išaiškinimo, nes jis neturi jurisdikcijos tais atvejais, kai akivaizdu, kad ES teisės nuostata, kurią jo prašoma išaiškinti, negali būti taikoma. Taip paprastai būna tais atvejais, kai visos faktinės aplinkybės pagrindinėje byloje susijusios tik su viena valstybe nare [15].

46. Pritariu Komisijai, kad šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą nėra susijęs su visiškai vidaus situacija. Pagrindinėje byloje Rūmai prašo panaikinti ginčijamą įsakymą, kuriuo sumažinami tam tikri veterinarijos klinikų steigimo formalumai. Nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą paaiškinama, kodėl tai nėra visiškai vidaus situacija. Joje trumpai pristatomas Rumunijos ir Komisijos pasikeitimas nuomonėmis apie poveikį, kurį nagrinėjamos Rumunijos taisyklės galėtų turėti ekonominės veiklos vykdytojams iš kitų valstybių narių jiems verčiantis veterinarijos gydytojų veikla, pirmiausia turint tuo tikslu Rumunijoje įsteigtų bendrovių akcijų.

13 Pateikdamas nuorodas, be kita ko, į SESV 49, 54 ir 55 straipsnius, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo Direktyvos 2001/82 1, 66, 67 ir 69 straipsnius, Direktyvos 2005/36 38 straipsnį ir Direktyvos 2006/123 3, 14 ir 15 straipsnius.

14 Plg. 1994 m. sausio 19 d. Sprendimo *SAT Fluggesellschaft*, C-364/92, EU:C:1994:7, 9 punktą.

15 Žr. 2015 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Wojciechowski*, C-408/14, EU:C:2015:591, 25 ir 26 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją.

47. Atsižvelgdamas į tai manau, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą gana gerai matyti, kodėl Teisingumo Teismo sprendimas, kuriuo išaiškinamos Sutartyje įtvirtintos taisyklės dėl judėjimo laisvės, yra būtinas, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galėtų priimti sprendimą jo nagrinėjamoje byloje [16].

48. Atsižvelgiant į tai, Teisingumo Teismas *a fortiori* nebūtinai turi išreikšti nuomonę dėl Komisijos papildomai pateikto argumento, kad Direktyva 2006/123 galėtų būti taikoma, net jeigu visi ginčo aspektai susiję su viena valstybe nare [17].

## *B. Esmė*

### *1. Taikytinos nuostatos*

49. Kadangi abiejų prejudicinių klausimų formuluotėse tiesiog nurodoma ES teisė, reikia nustatyti, ar nagrinėjamos Rumunijos taisyklės turi būti nagrinėjamos atsižvelgiant į SESV įtvirtintas judėjimo laisvės taisykles, ar į Direktyvą 2006/123 [18].

50. Sprendime *Rina Services ir kt.* [19] Teisingumo Teismas aiškiai nenusprendė, ar nacionalinės taisyklės, kurioms taikoma ir Direktyva 2006/123, ir SESV 49 ir 56 straipsniai, turi būti vertinamos atsižvelgiant tik į direktyvos reikalavimus [20]. Tačiau, atrodo (ir tai gali kelti nuostabą), to sprendimo poveikis yra būtent toks. Remiantis tuo sprendimu, neatsižvelgiant į Direktyvos 2006/123 3 straipsnio 3 dalį, valstybės narės negali vadovautis SESV 52 straipsnio 1 dalyje išvardytais pagrindais, kad nukryptų nuo Direktyvos 2006/123 [21].

51. Taigi, remiantis tuo sprendimu, galima daryti išvadą, jog prejudicinius klausimus reikėtų nagrinėti pagal Direktyvą 2006/123.

52. Be to, nors pagal Direktyvos 2006/123 2 straipsnio 2 dalies f punktą sveikatos priežiūros paslaugoms ji netaikoma, kaip pažymėjo Komisija, tos direktyvos 22 konstatuojamojoje dalyje numatyta, jog sveikatos priežiūros paslaugos – tai paslaugos, kurias pacientams teikia sveikatos apsaugos specialistai, kad įvertintų, išlaikytų arba atkurtų jų sveikatos būklę [22]. Kadangi teikiant veterinarijos paslaugas taip nėra, Direktyva 2006/123 išlieka taikytina pagrindinėje byloje, kaip numatyta jos 2 straipsnio 1 dalyje.

16 2016 m. lapkričio 15 d. Sprendimo *Ullens de Schooten*, C-268/15, EU:C:2016:874, 50, 51 ir 54 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija. Toje byloje Teisingumo Teismas nusprendė, kad turi jurisdikciją, ir pateikė atsakymą iš esmės, o ne pripažino bylą nepriimtina.

17 Savo išvados sujungtose bylose *Trijber ir Harmsen*, C-340/14 ir C-341/14, EU:C:2015:505, 51–57 punktuose generalinis advokatas M. Szpunar konstatavo, jog Direktyva 2006/123 taikytina tik esant su viena valstybe nare susijusioms situacijoms. Teisingumo Teismas to klausimo nenagrinėjo, nes nelaikė tos bylos faktinių aplinkybių visiškai vidinėmis. Žr. 2015 m. spalio 1 d. Sprendimo *Trijber ir Harmsen*, C-340/14 ir C-341/14, EU:C:2015:641, 40–42 punktus. Šiuo klausimu taip pat žr. mano išvados byloje *Grupo Itevelesa ir kt.*, C-168/14, EU:C:2015:351, 36 punktą.

18 Pagal Direktyvos 2006/123 1 straipsnio „Dalykas“ 1 dalį šioje direktyvoje pateikiamos „bendrosios nuostatos, skirtos padėti paslaugų teikėjams naudotis įsisteigimo laisve ir laisvam paslaugų judėjimui palengvinti, kartu užtikrinant aukštą paslaugų kokybę“. Jos III ir IV skyriuose taip pat nustatytos taisyklės dėl paslaugų teikėjų įsisteigimo laisvės ir paslaugų judėjimo laisvės.

19 2015 m. birželio 16 d. Sprendimas *Rina Services ir kt.*, C-593/13, EU:C:2015:399.

20 Vis dėlto žr. generalinio advokato P. Cruz Villalón, kuris manė, kad taip yra, išvados byloje *Rina Services ir Rina*, C-593/13, EU:C:2015:159, 23 punktą.

21 2015 m. birželio 16 d. Sprendimo *Rina Services ir kt.*, C-593/13, EU:C:2015:399, 23, 24 ir 36–40 punktai.

22 Šiuo klausimu žr. 2013 m. liepos 11 d. Sprendimo *Femarbel*, C-57/12, EU:C:2013:517, 34–39 punktus.

53. Taip pat turėčiau pažymėti, jog iš ankstesnių šios išvados punktų negalima konstatuoti, kad SESV 63 straipsnis negali būti taikomas kartu. Į tos nuostatos taikymo sritį patenka tiesioginės investicijos dalyvaujant įmonėje ir turint akcijų, kurios suteikia galimybę veiksmingai dalyvauti ją valdant bei kontroliuojant, ir portfelio investicijos[23]. Tačiau, jeigu nagrinėjamos Rumunijos taisyklės daro ribojamąjį poveikį laisvam kapitalo judėjimui, toks poveikis būtų neišvengiamas bet kokio SESV 49 straipsnyje įtvirtintos įsisteigimo laisvės apribojimo padarinys ir neužtikrintų nepriklausomo vertinimo pagal SESV 63 straipsnį[24]. Suprantama, atsižvelgiant į Sprendimą *Rina Services ir kt.*[25], taip turi būti ir tuo atveju, kai suvaržymas nustatomas ne tiesiogiai pagal SESV 49 straipsnį, o pagal Direktyvą 2006/123.

54. Tad toliau savo analizėje vadovausiuosi tik Direktyva 2006/123.

*2. Pirmasis klausimas*

55. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar pagal Direktyvą 2006/123 draudžiamos nacionalinės taisyklės, kaip antai pagrindinėje byloje nagrinėjamos taisyklės, kuriose numatyta, kad veterinarijos gydytojai turi išimtinę teisę verstis mažmenine prekyba ekologiškais veterinariniais produktais, specialios paskirties antiparazitiniais ir veterinariniais vaistais, juos naudoti ir skirti.

*a) Vertintino reikalavimo buvimas: Direktyvos 2006/123 15 straipsnio 2 dalis*

56. Pagal nagrinėjamas Rumunijos taisykles, pirmiausia Įstatymo Nr. 160/1998 4 straipsnio i punktą, mažmenine prekyba ekologiškais produktais, antiparazitiniais ir veterinariniais vaistais gali verstis ir juos naudoti tik veterinarijos gydytojai, tad toms taisyklėms akivaizdžiai taikomas reikalavimas, kuris yra vertintinas pagal Direktyvos 2006/123 15 straipsnio 2 dalies d punktą[26]. Rumunijos vyriausybė to neginčija.

57. Paprastai tariant, tose taisyklėse veterinarijos gydytojams numatytas teisinis monopolis verstis mažmenine prekyba nagrinėjamomis prekėmis, jas naudoti ir skirti.

58. Ar toks įvertinimas pasikeičia dėl Direktyvos 2006/123 15 straipsnio 2 dalies d punkte pateiktos nuorodos, pirma, į Direktyvą 2005/36 ir, antra, į kitas ES teisės priemones, kaip antai Direktyvą 2001/82? Rūmai, atrodo, laikosi būtent tokios nuomonės.

59. O aš manau, kad ne.

60. Pirmiausia nė viena Direktyvoje 2005/36 įtvirtinta taisykle, nurodyta nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, išimtinė tvarka nėra pateisinama. Direktyvos 2005/36 38 straipsnio 3 dalyje tiesiog suderinami reikalavimai, susiję su veterinarijos gydytojų rengimu ir pirmiausia žiniomis, kurias tokie specialistai turi turėti. Tačiau pagal ją verstis mažmenine prekyba nagrinėjamomis prekėmis, jas naudoti ir skirti vis dėlto leidžiama ne tik veterinarijos gydytojams.

23 Žr. 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *AGET Iraklis*, C-201/15, EU:C:2016:972, 58 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją. Portfelio investicijos – tai investicijos įsigyjant kapitalo rinkoje vertybinių popierių, siekiant atlikti tik finansinę investiciją ir neketinant daryti įtakos įmonės valdymui ir kontrolei.

24 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *AGET Iraklis*, C-201/15, EU:C:2016:972, 59 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija.

25 2015 m. birželio 16 d. Sprendimas *Rina Services ir kt.*, C-593/13, EU:C:2015:399.

26 Dėl SESV 49 straipsnio dėl panašių su vaistinėmis susijusių taisyklių žr. 2009 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Apothekerkammer des Saarlandes ir kt.*, C-171/07 ir C-172/07, EU:C:2009:316, 24 punktą ir Sprendimo *Komisija / Italija*, C-531/06, EU:C:2009:315, 45 ir 47 punktus.

61. Antra, nors pagal Direktyvos 2001/82 66 straipsnį valstybės narės turi imtis visų reikiamų priemonių užtikrinti, kad mažmeniniu veterinarinių vaistų paskirstymu verstųsi tik asmenys, kuriems leidžiama tai daryti pagal atitinkamos valstybės narės įstatymus, toje nuostatoje nėra numatyta, jog tie asmenys gali būti tik veterinarijos gydytojai.

62. Be to, tai, kad Direktyvos 2001/82 67 straipsnyje nurodytos griežtesnės nacionalinės taisyklės, susijusios su veterinarinių vaistų išdavimu, reikšmės neturi. Iš tikrųjų ta nuostata susijusi su tuo, kad tuos produktus įsigyja galutinis naudotojas, o ne su įgaliojimais leisti vykdyti tą veiklą tik veterinarijos gydytojams.

63. Taigi darytina išvada, kad nagrinėjamos Rumunijos taisyklės yra vertintinas reikalavimas pagal Direktyvos 2006/123 15 straipsnio 2 dalies d punktą. Dar reikia patikrinti, ar tas reikalavimas tenkina tos direktyvos 15 straipsnio 3 dalyje išvardytas sąlygas.

*b) Pateisinimas: Direktyvos 2006/123 15 straipsnio 3 dalis*

64. Pagal Direktyvos 2006/123 15 straipsnio 3 dalį valstybės narės turi patikrinti, kad 15 straipsnio 2 dalyje nurodyti reikalavimai jų teisinėje sistemoje būtų: a) nediskriminaciniai; b) būtini; ir c) proporcingi.

65. Nors iš pirmo žvilgsnio ta nuostata bandoma kodifikuoti Sprendimo *Gebhard* doktriną [27], iš Direktyvos 2006/123 15 straipsnio 3 dalies a punkto formuluotės, atrodo, galima suprasti, kad reikalavimų, kurie yra netiesiogiai diskriminaciniai, pateisinti negalima. Tai tikriausiai viršija tos doktrinos reikalavimus [28]. Bet kuriuo atveju kitų valstybių narių piliečiai turi teisę įsisteigti Rumunijoje ir verstis veterinarijos gydytojo veikla ir taip įgyti teisę užsiimti mažmenine prekyba nagrinėjamomis prekėmis, jas naudoti ir skirti. Be to, pagrindinėje byloje nėra daroma prielaidos, kad nagrinėjamos Rumunijos taisyklės, nors jos taikomos visiems, atrodo palankesnės Rumunijos piliečiams.

66. Kalbant apie tai, ar nagrinėjamos Rumunijos taisyklės pateisinamos privalomuoju bendrojo intereso pagrindu, Rumunijos vyriausybė tvirtina, jog tos taisyklės yra būtinos visuomenės sveikatai apsaugoti ir tai sudaro tokį pagrindą [29]. Be to, ši vyriausybė nurodo Direktyvos 2001/82 2 konstatuojamąją dalį, kurioje nustatyta, kad „[b]et kurių taisyklių, reglamentuojančių veterinarinių vaistų gamybą ir paskirstymą, pagrindinis tikslas privalo būti visuomenės sveikatos apsauga“.

67. Vis dėlto ar Rumunijos vyriausybė tikrai gali remtis visuomenės sveikatos apsaugos pagrindu, net jeigu nagrinėjamos prekės gali būti skirtos ne tiesiogiai žmonėms vartoti? Tai svarbus klausimas turint omenyje, kad veterinarinių paslaugų teikimas nėra „sveikatos priežiūros paslauga“ pagal Direktyvos 2006/123 2 straipsnio 2 dalies f punktą.

68. Vis dėlto esu linkęs manyti, kad yra būtent taip.

69. Iš tikrųjų klausimas, kurios paslaugos patenka į Direktyvos 2006/123 taikymo sritį, skiriasi nuo klausimo, kokiais privalomais pagrindais valstybė narė gali remtis, kad pateisintų reikalavimą pagal tos direktyvos 15 straipsnio 3 dalį. Be to, 15 straipsnio 3 dalies b punkte privalomi pagrindai, kuriais gali remtis valstybė narė, nėra ribojami. Tad nėra jokios kolizijos su Teisingumo Teismo išvada Sprendime *Rina Services ir kt.* [30].

27 1995 m. lapkričio 30 d. Sprendimo *Gebhard*, C-55/94, EU:C:1995:411, 37 punktas.

28 Šiuo klausimu Direktyvos 2006/123 65 konstatuojamoji dalis neaiški.

29 Žr. 2010 m. gruodžio 16 d. Sprendimo *Komisija* / *Prancūzija*, C-89/09, EU:C:2010:772, 52 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją. Kitoje savo pastabų dalyje Rumunijos vyriausybė numanomai susieja visuomenės sveikatos apsaugą su gyvūnų sveikatos apsauga.

30 2015 m. birželio 16 d. Sprendimo *Rina Services ir kt.*, C-593/13, EU:C:2015:399, 40 punktas.

70. Be to, kaip parodė Rumunijos vyriausybė, daugelyje ES teisės aktų dėl akivaizdžių priežasčių įtvirtintas gyvūnų sveikatos ir (arba) gerovės ryšys su visuomenės sveikata. Tai ypač pasakytina apie maisto saugos sritį, kurioje gyvūnų ir visuomenės sveikatos ryšys, ko gera, stipriausias [31]. Siekis užtikrinti saugų ir kokybišką veterinarinių vaistų tiekimą visoje valstybėje narėje, mano nuomone, yra teisėtas tikslas [32].

71. Dar reikia apsvarstyti, ar: i) tos taisyklės tinkamos užtikrinti, kad būtų pasiektas visuomenės sveikatos apsaugos tikslas; ii) jomis neviršijama tai, kas būtina tam tikslui pasiekti; ir iii) jų negalima pakeisti kitomis, mažiau ribojančiomis priemonėmis, kuriomis pasiekiamas toks pat rezultatas.

72. Šiais klausimais, viena vertus, valstybės narės pačios sprendžia, kokį visuomenės sveikatos apsaugos lygį jos nori užtikrinti ir kaip tas lygis turi būti pasiekiamas. Kadangi tas lygis įvairiose valstybėse narėse gali skirtis, valstybėms narėms pripažintina tam tikra diskrecija [33].

73. Kita vertus, suinteresuotosios valstybės narės turi pateikti būtinus įrodymus, kaip antai statistinius ar *ad hoc* duomenis, arba įrodyti kitomis priemonėmis, iš kurių galima pagrįstai daryti išvadą, kad pasirinktos priemonės tinka užsibrėžtiems tikslams pasiekti ir kad tų tikslų neįmanoma pasiekti priemonėmis, kuriomis mažiau ribojama pagrindinė judėjimo laisvė, ir atitinkamai Direktyva 2006/123 [34].

74. Atrodo, nagrinėjamos Rumunijos taisyklės, kuriomis įgyvendinamas
Direktyvos 2001/82 66 straipsnis, akivaizdžiai tinka visuomenės sveikatos apsaugos tikslui pasiekti. Išimtinės teisės verstis mažmenine prekyba nagrinėjamomis prekėms, jas naudoti ir skirti suteikimas veterinarijos gydytojams yra vienas iš būdų užtikrinti, kad pagal receptą paskirtų ir išduotų veterinarinių vaistų kiekis būtų ne didesnis, nei būtina atitinkamam gydymui arba terapijai, kaip numatyta Direktyvos 2001/82 67 straipsnyje. Šiuo požiūriu, kaip iš esmės teigia Rūmai, jeigu išrašoma pernelyg daug receptinių veterinarinių vaistų, kaip antai antibiotikų, tai verčia labai nerimauti dėl visuomenės sveikatos [35]. Tas susirūpinimas matyti ir ES lygmeniu [36].

75. Vis dėlto tai neatsako į klausimą, ar nagrinėjamomis Rumunijos taisyklėmis viršijama tai, kas yra būtina visuomenės sveikatai apsaugoti, ir ar jas galima pakeisti kitomis, mažiau ribojančiomis priemonėmis, kuriomis pasiekiamas toks pat rezultatas.

76. Į šiuos klausimus geriausiai atsakytų pats prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas [37].

31 Pavyzdžiui, žr. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 882/2004 dėl oficialios kontrolės, kuri atliekama siekiant užtikrinti, kad būtų įvertinama, ar laikomasi pašarus ir maistą reglamentuojančių teisės aktų, gyvūnų sveikatos ir gerovės taisyklių (OL L 191, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 45 t., p. 200) 5 konstatuojamąją dalį, kurioje nustatyta, kad „[g]yvūnų sveikata ir gyvūnų gerovė yra svarbūs veiksniai, gerinantys maisto kokybę ir saugumą, padedantys užkirsti kelią gyvūnų ligų plitimui ir prisidedantys prie humaniško elgesio su gyvūnais“. Be to, pagal Direktyvos 2001/82 67 straipsnio b punktą reikalaujama tų vaistų recepto, kuriuos skirdamas veterinarijos gydytojas turi imtis ypatingų saugos priemonių, siekdamas išvengti rizikos iš gydyto gyvūno pagamintų maisto produktų vartotojams.

32 Dėl žmonėms skirtų vaistų žr. 2016 m. spalio 19 d. Sprendimo *Deutsche Parkinson Vereinigung*, C-148/15, EU:C:2016:776, 34 punktą.

33 Žr. 2009 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Apothekerkammer des Saarlandes ir kt.*, C-171/07 ir C-172/07, EU:C:2009:316, 19 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją.

34 Šiuo klausimu žr. 2016 m. spalio 19 d. Sprendimo *Deutsche Parkinson Vereinigung*, C-148/15, EU:C:2016:776, 35 ir 36 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją.

35 Žr., be kita ko, Pasaulio ekonomikos forumas, *Global Risks 2013*, 8-asis leidimas, p. 28 ir paskesni, kur (p. 31) nurodyta, kad „visame pasaulyje auginant gyvūnus ir veisiant žuvis naudojama per daug antibiotikų (pvz., kaip augimą skatinančių medžiagų). Atsparios bakterijos gali būti perduodamos žmonėms per kontaktus su gyvūnais, per maisto grandinę ir per šios veiklos srities nuotekas, taip pat per ligoninių ir farmacijos gamyklų nuotekas“.

36 Žr., be kita ko, 2012 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento rezoliuciją „Mikrobų keliamos problemos. Atsparumo antimikrobinėms medžiagoms keliamos grėsmės“ (2012/2041 (INI)), kurios K punkte konstatuojama, kad „gyvūnams naudojamos antimikrobinės medžiagos yra susijusios su didėjančiu žmonių atsparumu“, o 19 punkte Komisija raginama „išnagrinėti antimikrobinių medžiagų receptų išrašymo ir pardavimo sąlygas siekiant išsiaiškinti, ar žmonių ir gyvūnų sveikatos priežiūros praktika gali lemti tai, kad išrašoma per daug antimikrobinių medžiagų receptų, šių medžiagų yra per daug arba jos netinkamai naudojamos“.

37 Pavyzdžiui, žr. 2012 m. birželio 21 d. Sprendimo *Susisalo ir kt.*, C-84/11, EU:C:2012:374, 42 punktą.

77. Dabar paaiškinsiu, kodėl, manau, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas teisinis monopolis yra neproporcingas.

78. Teismo posėdyje Rumunijos vyriausybė pareiškė, jog norint įsigyti nagrinėjamų prekių reikalaujama veterinarijos gydytojo recepto. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti tą pareiškimą turėdamas omenyje, kad pagrindinėje byloje pateiktais argumentais nėra pateisinamas prekių, kurioms recepto nereikalaujama, teisinis monopolis [38].

79. Neatsižvelgiant į tai, nėra akivaizdu, kodėl veterinarijos gydytojui visiškai būtina turėti *išimtinę* teisę verstis mažmenine prekyba nagrinėjamomis prekėmis ir išimtinius įgaliojimus jas išrašyti. Pirmiausia, kaip teismo posėdyje pažymėjo Komisija, visiškai įmanoma, kad kitiems tinkamos kvalifikacijos asmenims, kaip antai vaistininkams ar kitiems asmenims, baigusiems aukštesnio lygio profesinį mokymą farmacijos srityje, taip pat galėtų būti leista parduoti nagrinėjamas prekes. Atsikirsdama į tai, teismo posėdyje Rumunijos vyriausybė pareiškė, jog veterinarijos vaistininko profesija Rumunijoje nereglamentuojama. Be to, ji pažymėjo, kad pagal studijų programą, kurią turi baigti veterinarijos gydytojai pagal Direktyvos 2005/36 38 straipsnio 1 dalį, kaip nurodyta jos V priedo 5.4.1 punkte, veterinarijos gydytojai atlieka praktiką vaistinėje ir taip įgyja nagrinėjamoms prekėms parduoti būtinus įgūdžius. Tai tiesa, bet Rumunijos vyriausybė nepaaiškino, kuo dėl tokio rengimo veterinarijos gydytojai skiriasi nuo įprastų vaistininkų, kurie taip pat studijavo farmaciją. Šiuo požiūriu, nors vaistininkai taip pat būtų privačiai suinteresuoti gauti pelno iš mažmeninės prekybos veterinariniais vaistais, jeigu nepriklausomai šaliai būtų leista verstis mažmenine prekyba tomis prekėmis pateikus veterinarijos gydytojo išrašytą receptą, tai padėtų sumažinti tą interesą [39].

80. Be to, nėra akivaizdžios rizikos, kad pernelyg daug ar netinkamai naudojant veterinarinius vaistus gali būti švaistomi suinteresuotųjų sveikatos draudimo įstaigų finansiniai ištekliai [40]. Kadangi tokių prekių įsigijimą paprastai turi finansuoti galutiniai naudotojai (pirkdami privatų gyvūnų sveikatos draudimą arba savo lėšomis), būtent jie turėtų turėti galimybę laisvai pasirinkti: pirkti tokias prekes iš veterinarijos gydytojo ar naudotis kitokiu tinkamu mažmeniniu kanalu.

81. Tokiomis aplinkybėmis Rumunijos vyriausybė, mano nuomone, neįvykdė prievolės įrodyti, kaip privalo pagal šios išvados 73 punkte nurodytą jurisprudenciją.

82. Taigi siūlau Teisingumo Teismui į pirmąjį prejudicinį klausimą atsakyti taip: tinkamai aiškinant Direktyvos 2006/123 15 straipsnį nacionalinės taisyklės, pagal kurias veterinarijos gydytojams suteikiama išimtinė teisė verstis mažmenine prekyba ekologiškais veterinariniais produktais, specialios paskirties antiparazitiniais ir veterinariniais vaistais, juos naudoti ir skirti, neatitinka tos direktyvos 15 straipsnio 3 dalies c punkte nustatyto proporcingumo reikalavimo, nes:

– tos taisyklės taip pat taikomos prekėms, kurioms veterinarijos gydytojo receptas nėra privalomas, arba

– pagal jas profesinį mokymą farmacijos srityje baigusiems asmenims, kurie nėra veterinarijos gydytojai, nesuteikiama teisės verstis mažmenine prekyba tokiomis prekėmis, prireikus vadovaujantis veterinarijos gydytojo recepte pateiktais nurodymais, jeigu įsigyjant tokių prekių reikalaujama pateikti tokį receptą.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar taip yra pagrindinėje byloje.

38 Pagal analogiją žr. 2003 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *Deutscher Apothekerverband*, C-322/01, EU:C:2003:664, 112 punktą.

39 Plg. 2009 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Apothekerkammer des Saarlandes ir kt.*, C-171/07 ir C-172/07, EU:C:2009:316, 37 punktą.

40 Priešingai nei tiesiogiai žmonėms vartoti skirtų receptinių vaistų atveju; žr. 2009 m. gegužės 19 d. Sprendimo *Apothekerkammer des Saarlandes ir kt.*, C-171/07 ir C-172/07, EU:C:2009:316, 33 punktą ir Sprendimo *Komisija* / *Italija*, C-531/06, EU:C:2009:315, 57 punktą.

*3. Antrasis klausimas*

83. Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar pagal Direktyvą 2006/123 draudžiamos nacionalinės taisyklės, kaip antai pagrindinėje byloje nagrinėjamos Rumunijos taisyklės, kuriose numatyta ne tik tai, kad veterinarijos gydytojai turi išimtinę teisę verstis mažmenine prekyba nagrinėjamomis prekėmis, jas naudoti ir skirti, bet ir tai, kad struktūros, per kurias vykdoma prekyba tokiomis prekėmis, turi didžiąja dalimi arba visiškai priklausyti vienam ar keliems veterinarijos gydytojams.

84. Iš to papildomai pateikto klausimo formuluotės matyti, kad Teisingumo Teismas turės į jį atsakyti tik jeigu nepateiks teigiamo atsakymo į pirmąjį prejudicinį klausimą. Mano nuomone, Teisingumo Teismui pateiktos nagrinėjamos Rumunijos taisyklės neatitinka Direktyvos 2006/123. Tačiau dėl išsamumo pateiksiu savo nuomonę antruoju klausimu atsižvelgdamas į tai, kad šios išvados 55–82 punktuose išdėstytos pastabos vis dar svarbios atsakant į tą klausimą.

85. Savo pastabose Komisija nurodo du reikalavimus, nustatytus nagrinėjamose Rumunijos taisyklėse. Pirma, reikalavimas, kad veterinarijos vaistinės ir veterinarijos vaistinių punktai gali būti tik juridiniai asmenys. Antra, reikalavimas, kad jų akcijų kapitalas priklausytų tik (ne didžiąja dalimi) veterinarijos gydytojams.

86. Vis dėlto antrasis prejudicinis klausimas iš esmės nėra susijęs su struktūrų, per kurias vykdoma prekyba nagrinėjamomis prekėmis, teisiniu (juridinio ar fizinio) asmens statusu. Tad šio aspekto nenagrinėsiu, nes jis nepatenka į to klausimo sritį [41].

87. Iš esmės reikalavimas, kad mažmeninė prekyba nagrinėjamomis prekėmis turi vykti per veterinarijos vaistines ar veterinarijos vaistinių punktus, kurie didžiąja dalimi ar visiškai priklauso veterinarijos gydytojams [42], susijęs su bendrovių (šiuo atveju – mažmeninės prekybos įstaigų) akcijų valdymu. Pagal Direktyvos 2006/123 15 straipsnio 2 dalies c punktą tai yra ginčytinas reikalavimas.

88. Kalbant apie tai, ar tas reikalavimas atitinka Direktyvos 2006/123 15 straipsnio 3 dalyje nustatytas sąlygas, mano pastabos dėl pirmojo klausimo šiek tiek padeda atsakyti ir į šį klausimą, pirmiausia dėl privalomojo bendrojo intereso pagrindo buvimo.

89. Vis dėlto, kaip esu konstatavęs kitoje byloje, iš jurisprudencijos matyti, kad Teisingumo Teismas pagrįstai atsargiai vertina situaciją, kai valstybės narės kišasi į įsisteigimo laisvę detaliai reguliuodamos susiklosčiusią rinkos struktūrą arba konkurencinę padėtį, be kita ko, remdamosi tuo, kad tariamai siekia užtikrinti aukštą klientams ir vartotojams teikiamų paslaugų kokybę [43]. Man atrodo, bet kokios įstaigos nuosavybės ir (arba) ekonominės struktūros apribojimai priskirtini prie tos pačios kategorijos ir turėtų būti vertinami pakankamai kritiškai.

90. Savo pastabose Komisija laikosi principinės pozicijos, kad gyvūnų sveikatos ir gyvybės apsauga negalima pateisinti ginčijamo nuosavybės reikalavimo taip pat, kaip žmonių sveikatos ir gyvybės apsauga.

41 Žr., pavyzdžiui, 2013 m. liepos 18 d. Sprendimo *Consiglio Nazionale dei Geologi ir Autorità garante della concorrenza e del mercato*, C-136/12, EU:C:2013:489, 31 punktą.

42 Kaip matyti kartu aiškinant Įstatymo Nr. 160/1998 32 straipsnį ir 37 straipsnio 1 dalį, Statuto 1 straipsnio m punktą ir 37 straipsnio 1 dalį, taip pat VHT 43 straipsnio j punktą ir 51 straipsnio g punktą, kol jie nebuvo panaikinti ginčijamu įsakymu.

43 Žr. mano išvados byloje *Grupo Itevelesa ir kt.*, C-168/14, EU:C:2015:351, 73 ir 74 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją.

91. Tas pareiškimas, atrodo, svarbesnis filosofine nei praktine prasme. Kad būtų aišku, Teisingumo Teismas nuolat pripažįsta, jog žmonių gyvybė ir sveikata yra svarbiausia iš Sutartimis saugomų vertybių ir interesų [44]. Vis dėlto nemanau, kad Teisingumo Teismas turėtų patikslinti, kiek žmonių sveikata ir gyvybė svarbesnė už gyvūnų sveikatą ir gyvybę. Toks pasiūlymas taip pat atrodo kiek stulbinantis, atsižvelgiant į pačios Komisijos neseniai paskelbtą politikos pareiškimą [45].

92. Iš tikrųjų, pirma, kaip nustatyta šios išvados 76 ir 80 punktuose, tarp žmonių ir gyvūnų gyvybės ir sveikatos apsaugos yra ryšys.

93. Antra, konstatuodama, kad terapinis veterinarinių vaistų poveikis skirtas pirmiausia gyvūnams ir kad jų netinkamas arba nebūtinas naudojimas nedaro tiesioginės žalos žmonėms, Komisija vis dėlto pripažįsta, jog žmonėms daromas šalutinis ir netiesioginis poveikis. Kitaip tariant, neginčijama, kad visuomenės (žmonių) sveikatos apsauga vis dėlto svarbi.

94. Trečia, jeigu neaišku, ar žmonių sveikatai kyla pavojus arba koks jis, veikdamos pagal atsargumo principą valstybės narės gali imtis apsaugos priemonių dėl veterinarinių vaistų naudojimo, nelaukdamos, kol šio pavojaus žmonėms realumas bus visiškai įrodytas.

95. Taigi, užuot nagrinėjęs tą daugiau teorinį klausimą, Teisingumo Teismas tiesiog turėtų sutelkti dėmesį į tai, ar nurodytu tikslu pateisinamos jo siekimo priemonės, t. y. ar visuomenės sveikatos apsauga pateisinamas įstaigų, kurios vykdo mažmeninę prekybą nagrinėjamomis prekėmis, nuosavybės apribojimas.

96. Kita vertus, nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą aiškiai nenurodyta taikytina ribinė vertė, bet nurodyta, kad Komisija ir Rumunijos vyriausybė svarstė galimybę sumažinti veterinarijos vaistinės arba veterinarijos vaistinės punkto kapitalo dalį, kuri turi priklausyti veterinarijos gydytojams pagal nagrinėjamas Rumunijos taisykles [46]. Tačiau turiu prisipažinti, kad teismo posėdyje pasidarė ypač neaišku, kokia iš tikrųjų ta ribinė vertė, nes šalys nesutarė, kaip reikėtų aiškinti nacionalinę teisę. Žinoma, tai klausimas, į kurį turi atsakyti nacionalinis teismas. Taigi toliau išdėstytas pastabas reikia vertinti turint tai omenyje.

97. Šalims buvo pasiūlyta išsakyti savo nuomones apie Sprendimą *Komisija* / *Prancūzija*, kuriuo Teisingumo Teismas iš dalies atmetė ieškinį su prašymu pripažinti, jog palikdama galioti taisykles, kuriose nustatyta didžiausia 25 % akcijų riba, ir taip ribodama balsavimo teises, kurias gali turėti ne biologai ribotos atsakomybės bendrovėje arba įmonėje, kurią įsteigė biomedicinos tyrimų laboratorijas eksploatuojantys specialistai, Prancūzijos Respublika pažeidė (dabartinį) SESV 49 straipsnį. Teisingumo Teismas pirmiausia nusprendė, jog ribojamasis tų taisyklių pobūdis pateisinamas visuomenės sveikatos pagrindais ir atitinka proporcingumo reikalavimus [47]. Teisingumo Teismo vertinimą nulėmė tai, kad nustačius 25 % akcijų nuosavybės ribą ne biologams biologai gali daryti lemiamą įtaką bendrovėje priimant svarbiausius sprendimus, t. y. išlaikyti kontrolę [48].

44 Žr. 2016 m. spalio 19 d. Sprendimo *Deutsche Parkinson Vereinigung*, C-148/15, EU:C:2016:776, 30 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją.

45 Žr. 2017 m. birželio 29 d. Komisijos komunikatą Tarybai ir Europos Parlamentui „Bendros sveikatos koncepcija grindžiamas Europos kovos su atsparumu antimikrobinėms medžiagoms (AAM) veiksmų planas“ (COM (2017) 339 *final*), kuriame Komisija tvirtina (p. 3), kad bendros sveikatos koncepcija yra „terminas, kuriuo apibūdinamas principas, kad žmonių ir gyvūnų sveikata yra tarpusavyje susijusi, kad sergantys žmonės užkrečia gyvūnus, o gyvūnai – žmones, todėl šį klausimą reikia spręsti bendrai. Bendros sveikatos koncepcija taip pat apima aplinką – dar vieną žmonių ir gyvūnų jungtį, kuri taip pat yra galimas naujų atsparių mikroorganizmų šaltinis. Šis terminas žinomas visame pasaulyje dėl plataus vartojimo Europos Sąjungoje ir 2016 m. Jungtinių Tautų politinėje deklaracijoje dėl AAM“.

46 Apie tokią galimybę taip pat užsimenama Statuto 1 straipsnio m punkte, pagal kurį veterinarijos vaistinės ir veterinarijos vaistinių punktai turi nurodyti, „ar jų kapitalas priklauso tik veterinarijos gydytojams *arba ar jis sukauptas kitaip, kaip numatyta vėliau patvirtintuose teisės aktų pakeitimuose*“ (išskirta mano).

47 2010 m. gruodžio 16 d. Sprendimas *Komisija* / *Prancūzija*, C-89/09, EU:C:2010:772. Iš to sprendimo 78 punkto taip pat matyti, kad asmenims, kurie nėra biologai, leidžiama turėti daugiau kaip 25 % kapitalo biomedicinos tyrimų laboratorijas eksploatuojančiose komanditinėse bendrovėse.

48 Ten pat, 68 ir 78 punktai.

98. Bet kuriuo atveju man atrodo, kad tame sprendime Teisingumo Teismas neįprastai susilaikė ir nenustatė SESV 49 straipsnio pažeidimo. Galbūt tai galima paaiškinti tuo, kad Prancūzijos sveikatos priežiūros sektoriuje biologai, atrodo, atlieka unikalų ir svarbų vaidmenį[49]. Nesu tikras, ar tas pats pasakytina apie veterinarijos gydytojus. Iš tikrųjų net Rumunijos vyriausybė nepritaria tokiam griežtam jos pačios teisės aktų aiškinimui[50].

99. Šiaip ar taip, manau, jog nagrinėjamomis Rumunijos taisyklėmis viršijama tai, kas būtina, net jeigu nuosavybės reikalavimas būtų aiškinamas taip, kad pagal jį veterinarijos gydytojams turėtų priklausyti tik didžioji dalis veterinarijos vaistinių ir veterinarijos vaistinių punktų kapitalo.

100. Taip yra pirmiausia todėl, kad to reikalavimo negalima pateisinti poreikiu apsaugoti profesinį veterinarijos gydytojų nepriklausomumą[51]. Kad būtų aišku, Teisingumo Teismas pripažino, kad iš tiesų egzistuoja grėsmė, jog asmenys, kurie nėra atitinkamo sveikatos priežiūros sektoriaus atstovai, gali įgyti kontrolę įmonėje, nes jiems gali kilti pagunda atsisakyti vykdyti mažiau pelningas ar sudėtingesnes užduotis ir (arba) sumažinti teikiamas konsultacijas[52]. Tačiau, be to, ką jau pažymėjau šios išvados 79 punkte, nagrinėjamu atveju niekas netrukdo veterinarijos gydytojams taip pat elgtis atsižvelgiant į tai, kad jie turi išimtinę teisę išrašyti veterinarinių vaistų receptus. Vien profesinės drausminės procedūros perspektyva (nors tai ir būtų tam tikra apsaugos priemonė) tos rizikos nepanaikina.

101. Antra, dėl reikalavimo, kad veterinarijos gydytojams priklausytų visos arba dauguma veterinarijos vaistinių ir veterinarijos vaistinių punktų akcijų, negalima daryti išvados, kad, be kita ko, galėtų būti išrašoma mažiau veterinarinių vaistų ir jie būtų veiksmingesni arba kad klientai ir pacientai galėtų gauti geresnių rekomendacijų. Šiuo požiūriu jau iš kartu aiškinamų VHT 12 straipsnio 2 dalies, 24 ir 25 straipsnių aišku, kad veterinariniai farmacijos produktai, kuriems reikalaujamas receptas, gali būti parduodami tik veterinarijos vaistinėse dalyvaujant ir prižiūrint veterinarijos gydytojui. Kalbant apie veterinarines prekes, kurioms tokio recepto nereikalaujama ir kuriomis taip pat galima prekiauti veterinarijos vaistinių punktuose, pagal VHT 23 straipsnio 3 dalį turi dalyvauti bent jau specializuotą vidurinį išsilavinimą turintis personalas. Tad man nėra jokio pagrindo manyti, jog ginčijamas nuosavybės reikalavimas antraip padaro taikytinas taisykles kiek nors vertingesnes.

102. Taigi į antrąjį prejudicinį klausimą siūlau atsakyti taip: tinkamai aiškinant Direktyvos 2006/123 15 straipsnio 3 dalį valstybėms narėms draudžiama priimti taisykles, kuriose numatyta ne tik veterinarijos gydytojų teisė skirti produktus, kuriems reikalaujamas veterinarijos gydytojo receptas, ir išimtinė teisė verstis mažmenine prekyba tomis prekėmis, jas naudoti ir skirti, bet ir tai, kad struktūros, kuriose vykdoma prekyba tokiomis prekėmis, turi visiškai arba didžiąja dalimi priklausyti vienam ar keliems veterinarijos gydytojams. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar taip yra pagrindinėje byloje.

49 Ten pat, 29 ir 56 punktai. Optikai neturi tokio pat statuso; žr. 2005 m. balandžio 21 d. Sprendimo *Komisija* / *Graikija*, C-140/03, EU:C:2005:242, 35 ir 36 punktus.

50 Derėtų pridurti, kad pareikalavus atsakyti į šį klausimą Rumunijos vyriausybė pareiškė, jog jos nuomonė antruoju prejudiciniu klausimu grindžiama prielaida, kad į pirmąjį prejudicinį klausimą atsakoma teigiamai. Tačiau ji nepaaiškino, kodėl galimybė netaikyti nuosavybės reikalavimo siejama su išimtinės veterinarijos gydytojų teisės verstis mažmenine prekyba nagrinėjamomis prekėmis, jas naudoti ir skirti išlaikymu.

51 Rūmai tiesiog pažymi, jog 2014 m. Tarnyba patikrino 543 veterinarijos vaistines ir 112 iš jų skyrė baudas dėl taisyklių pažeidimo, bet nepaaiškina, kokį pavojų daugelio sričių specialistų nuosavybės taisyklės keltų veterinarijos gydytojų nepriklausomumui. Faktą, kad ta aplinkybė nėra svarbi, patvirtina ir tai, kad toliau Rūmai pareiškia, jog nė vienu iš tų 112 atvejų nebuvo pradėta drausminė procedūra.

52 2010 m. gruodžio 16 d. Sprendimo *Komisija* / *Prancūzija*, C-89/09, EU:C:2010:772, 82 punktas.

## IV. Išvada

103. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Curtea de Apel Bucureşti* (Bukarešto apeliacinis teismas, Rumunija) byloje C-297/16 pateiktus prejudicinius klausimus:

1. Tinkamai aiškinant 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje 15 straipsnio 3 dalį draudžiama priimti nacionalines taisykles, pagal kurias veterinarijos gydytojams suteikiama išimtinė teisė verstis mažmenine prekyba ekologiškais veterinariniais produktais, specialios paskirties antiparazitiniais ir veterinariniais vaistais, juos naudoti ir skirti, nes:

   – tos taisyklės taip pat taikomos prekėms, kurioms veterinarijos gydytojo receptas nėra privalomas, arba

   – pagal jas profesinį mokymą farmacijos srityje baigusiems asmenims, kurie nėra veterinarijos gydytojai, nesuteikiama teisės verstis mažmenine prekyba tokiomis prekėmis, prireikus vadovaujantis veterinarijos gydytojo recepte pateiktais nurodymais, jeigu įsigyjant tokių prekių reikalaujama pateikti tokį receptą.

   Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar taip yra pagrindinėje byloje.

2. Tinkamai aiškinant Direktyvos 2006/123 15 straipsnio 3 dalį valstybėms narėms draudžiama priimti taisykles, kuriose numatyta ne tik veterinarijos gydytojų teisė skirti produktus, kuriems reikalaujamas veterinarijos gydytojo receptas, ir išimtinė teisė verstis mažmenine prekyba tomis prekėmis, jas naudoti ir skirti, bet ir tai, kad struktūros, kuriose vykdoma prekyba tokiomis prekėmis, turi visiškai arba didžiąja dalimi priklausyti vienam ar keliems veterinarijos gydytojams. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar taip yra pagrindinėje byloje.